

MAJ 2019

SAMTYKKEBASERET VOLDTÆGTSLOVGIVNING

I den seneste tid har der været politiske drøftelser i Folketinget og debat i medierne om behovet for en ny voldtægtslovgivning, som baseres på et krav om samtykke. Institut for Menneskerettigheder vurderer, at samtykkebaseret voldtægtslovgivning kan styrke menneskeretten i voldtægtssager, men det er afgørende, at loven udformes tilstrækkeligt klart for at sikre retssikkerheden for alle involverede.

Der findes ingen fast definition af samtykkebaseret voldtægtslovgivning. Internationale anbefalinger og retningslinjer lægger dog op til, at kravet om samtykke betyder, at der skal foretages en helhedsvurdering af forholdene omkring en seksuel handling for at vurdere, om det var frivilligt for alle parter.

Samtykkebaseret voldtægtslovgivning svarer ikke til at indføre 'uagtsom voldtægt', da en person fortsat skal have forsæt til at begå voldtægt for at blive dømt.

BESKYTTELSE AF VOLDTÆGTSOFRET

Voldtægt falder som udgangspunkt ind under beskyttelsen mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling efter en række menneskerettighedskonventioner.

I Europarådets Konvention til Forebyggelse af og Bekæmpelse af Vold mod Kvinder og Vold i Familien stilles der krav om, at staten kriminaliserer den forsætlige udøvelse af seksuelle handlinger uden samtykke.

Konventionen stiller dog ikke nærmere krav til, hvordan staten indretter sin lovgivning.

Ofre for seksualforbrydelser har desuden ret til effektiv efterforskning og retsforfølgning. Det fremgår af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, hvor Domstolen har fastslået, at statens forpligtelser efter artikel 3 om forbud mod tortur og artikel 8 om ret til bl.a. respekt for fysisk integritet i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention kræver kriminalisering samt effektiv efterforskning og retsforfølgelse af enhver seksuel handling uden samtykke. Det gælder også i de tilfælde, hvor offeret ikke har gjort fysisk modstand.

BESKYTTELSE AF DEN TILTALTE

Det er et helt grundlæggende menneskeretligt princip, at en tiltalt antages for at være uskyldig, indtil anklagemyndigheden har bevist det modsatte. Den såkaldte uskyldsformodning.

Et andet grundlæggende princip, der beskytter den tiltalte, er princippet om, at det kun er loven, der kan definere en forbrydelse

og foreskrive straf. Du kan altså kun straffes for noget, der er gjort ulovligt gennem lovgivning.

VOLDTÆGTSLOVGIVNINGEN I DAG

I dansk ret er voldtægtslovgivningen baseret på tvang. Det vil sige, at den fokuserer på, om der har været vold eller trusler involveret i handlingen. I praksis kan en gerningsmand dog godt blive dømt for voldtægt uden at have udsat offeret for vold eller direkte trusler.

I 2013 kom Straffelovsrådet med en betænkning, der blandt andet behandlede spørgsmålet om samtykkebaseret voldtægtslovgivning. Straffelovsrådet fremhævede, at domstolene i en række tilfælde havde fundet en tiltalt skyldig i voldtægt, selvom der ikke blev udøvet omfattende vold eller trusler, og selvom den forurettede ikke ydede større eller vedvarende modstand mod overgrebet. Straffelovsrådet fandt samlet set ikke, at der var væsentlige fordele ved at indføre samtykkebaseret voldtægtslovgivning. Betænkningen førte til andre ændringer af voldtægtslovgivningen, men altså intet nyt fokus på samtykke.

BEHOVET FOR SAMTYKKEBASERET VOLDTÆGTSLOVGIVNING

Danmark lever i dag op til forpligtelsen til at efterforske og retsforfølge

seksualforbrydelser, men samtykkebaseret voldtægtslovgivning vil alligevel være et positivt menneskeretligt skridt, da det vil understrege, at en seksuel handling skal være frivillig for alle parter.

Samtykkebaseret voldtægtslovgivning har været kritiseret for at gå imod uskyldsformodningen, men ifølge instituttets vurdering er det ikke tilfældet. Det vil fortsat være anklagemyndigheden, der skal bevise, at der ikke forelå et samtykke. Den samtykkebaserede voldtægtslovgivning skal dog være så klar, at det på gerningstidspunktet er forudsigeligt, at gerningsmanden risikerer domfældelse og straf.

Instituttet vurderer, at samtykkebaseret voldtægtslovgivning næppe vil lette den komplekse bevisvurdering i voldtægtssager, men der er andre væsentlige fordele ved en ændring:

- Retten til selvbestemmelse og den seksuelle og personlige integritet kommer i fokus.
- Fokus for efterforskningen og straffesagen bliver i højere grad, om den seksuelle handling var frivillig, end om offeret gjorde modstand.
- Samtykkebaseret lovgivning kan få flere ofre til at anmelde voldtægter eller voldtægtsforsøg og dermed reducere de mørketal, der findes i dag.